

ТЕОРІЯ І МЕТОДОЛОГІЯ

УДК 82.0:17.035.3(477)

ФРАНКОВА ВІЗІЯ МАЙБУТНЬОЇ УКРАЇНИ: ДУХОВНИЙ ФЕНОМЕН ДЕРЖАВНОСТІ

Любомир СЕНИК

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра української літератури імені академіка Михайла Возняка,
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79000*

Розглянуто проблему державності І. Франка в контексті його концепції історично-культурного розвитку народу як духовного процесу, зумовленого соціально-політичними чинниками, станом народу в умовах поневолення. Метою цього розвитку І. Франко слушно вважав утворення української державності, як наслідок насамперед духовного прогресу, активізації всіх суспільних верств. Наголошено на питаннях саме духовності (=духовості в І. Франка), що охоплює корінні основи національної спільноти (мова, історія, народна культура, правові звичаї та ін.).

Ключові слова: духовність, Дух, мова, історія, національна спільнота, державність, національна солідарність.

У минулому, у часи тоталітаризму, офіційне франкознавство не в стані було, з огляду на глобальний контроль над наукою, навіть теоретично поставити питання про майбутнє України, бо, мовляв, це майбутнє уже звершене в країні «розвинутого» соціалізму.

Але, на жаль, чомусь досі не порушено названу проблему в контексті Франкового бачення української державності як багатоаспектної не лише літературознавчої проблеми, а й політичної чи просто суспільної, зважаючи на його концепцію націоналізму і міжнаціональних стосунків власне в процесі становлення національних держав.

Проблема багатоаспектна, це цілий комплекс питань, взаємозв'язаних, як атомна ланцюгова реакція. Найяскравіше візія Івана Франка майбутньої України висловлена в пролозі до поеми «Мойсей»:

Та прийде час, і ти огнистим видом
Засяєш у народів вольних колі,
Труснеш Кавказ, вбережешся Бескидом,

Покотиш Чорним морем гомін волі
І глянеш, як хазяїн домовитий,
По своїй хаті і по своїм полі [5, т. 5, с. 214].

Звичайно, тут не лише окреслені кордони соборної держави, але й – і це найважливіше – впевненість поета в незалежність, самостійність. Тобто в час Івана Франка неіснуюча реальність у його мрії пересотворюється в існування України як держави, країни, яка стає суб'єктом, а не об'єктом міжнародних стосунків.

Виникає питання: на що спирався поет у цьому конкретному своєму баченні майбутнього? Чи, може, це всього-на-всього поетична форма вислову прагнення мільйонів українців мати свою державу?

Відповідаючи на ці питання, слід сказати, що, очевидно, російська революція не давала підстав поетові надіятись, що в рамках цих змін на території російської імперії раптом народиться нова держава – Україна. Тим більше, коли нагадаємо полеміку І. Франка з Лесею Українкою щодо участі українців у всеросійському революційному русі [1]. Скепсис І. Франка був оправданий. Бо він, крім того, глибоко розумів наміри соціалістів-марксистів і знав що, у випадку реалізації їхньої програми, «народна держава стала би величезною народною тюрмою» [5, т. 35, с. 341]. Ця блискуча прогностична думка прозвучала 1903 року.

Очевидно, візія І. Франка, висловлена в поемі «Мойсей», ґрунтувалася насамперед на його духовних устремліннях прислужитися виникненню української державності. Тобто насамперед маємо справу з особистісною переконаністю в необхідності реалізації його мрії. У зв'язку з цим варто ще раз звернутися до одної терцини прологу.

Твоїм будучим душу я тривожу,
Від сорому, який нащадків пізних
Палитиме, заснути я не можу [5, т. 5, с. 212].

Залучений, природно, **міжнародний чинник** (він конкретизується ще й політичним, про що йтиметься нижче) з явним **моральним** змістом: сором палить пізніх нащадків від того, що вони серед інших народів Європи, не мають держави. Сором від того, що українці не спромоглися на власну державу.

Щодо моралі і морального стану українського загалу в часи І. Франка, як і в наш час, на що слушно звернули увагу ініціатори подій 1 грудня, а також науковці¹ [1], наголошуючи на крайній необхідності морального оздоровлення суспільства. Варто мати на увазі, що в умовах окупаційних режимів цю проблему неможливо вирішити, оскільки ця влада в своїй суті є аморальною; зрештою, без застереження можемо це стверджувати й стосовно сучасної влади. Коли згори насаджують аморальні принципи: корупцію, подвійні стандарти, тенденційне правосуддя і тощо, а це власне уражає свідомість народу, то оздоровлення можливе лише за умови руйнування порочної си-

¹ В обговоренні «бронебійної публіцистики», ініційованому редактором газети «День», акцент на моральних засадах, що їх систематично відстоював І. Франко, є слушним. І все ж, дозволимо собі одне застереження: наш історичний досвід ХХ століття, звичайно, трагічний, переконує, що нищення духовності в ім'я фальшивих ідей (комунізму, «вселюдського братерства» якраз у їхньому розумінні) призвело до моральної деградації широких верств суспільства. Отже, моральність як високий духовний феномен не може взятися сама з себе, а лише за відповідних умов і, насамперед, знищення антинародних режимів.

стеми. Сором, який палить ліричного героя прологу до поеми «Мойсей», має актуальне значення: сором палить людей доброї волі і здорового мислення від того, що досі народ не встановив у себе, на своїй рідній землі, справедливого ладу з християнськими моральними засадами. Ми, «нащадки пізні», Богу дякувати, не позбавлені сорому, а це основа того, що в серцевині народних мас закладено надзвичайно здорове ядро. Власне, І. Франко й звернувся до тих людей і заради високої ідеї вибудував свою концепцію української державності.

Отож, у деяких працях І. Франко вибудував концепцію реалізації мрії як **мети** історичного процесу.

У зв'язку з цим постає кілька проблем, які порушив І. Франко для реального втілення в життя своєї мрії і мрії найсвідомішої частини української нації:

А) Проблема **лідера**, національного **провідника**. У художньому образі – Мойсей, у реальному житті – духовний провідник нації Андрей Шептицький. Чинник духовності незаперечний, основа основ. Пригадаймо: «Дух, що тіло рве до бою...» (Дух тут поняття-визначник, натхненник «бою») є підстави інтерпретувати як заклик, що втілюється у слові, у наказі і т. д. Отже, усе це у сфері духовності. «Дух, наука, думка, воля...» – в одному рядку вірша фактично поняття, знову ж таки, зі сфери духовності. Мабуть, не випадково в образному мисленні поета першим фігурує Дух як образ художнього осмислення багатомірного поняття духовності, що асоціюється зі світлом, бо їй протиставлена «підтьма» («...не уступить підтьмі поля...»). Дух у християнській вірі і філософії інтерпретується як третій складник християнської тріади (тіло–душа–дух, коли й перший складник є носієм Бога в людині). У християнській філософії Дух – трансцендентний феномен, що ґрунтується на вірі в Бога (Абсолют) з тріадою–Трійцею однозначності, а саме: Бог-Дух, Бог-Син і Бог-Дух Святий. Див.: «Дух Святий зійде на тебе, і сила Всевишнього тебе отинить (очевидно, *осинить*. – Л. С.); тому й святе, що народиться, назветься Син Божий» (Лк., 1, 35) [4, с. 7]. Біблійне сказання про Благовіщення для Матері Божої засноване, власне, на всесиллі Духа Святого. У Святому Письмі знаходимо численні пояснення Святого Духа, і це може бути окремим дослідженням, власне, літературознавчим у сенсі осмислення вагомості художнього слова як «продукту» Святого Духа. Христос переконає своїх учнів-апостолів у правдивості Свого Слова, що говорить до них, бо в Ньому Бог-Отець. «Слово, яке ви чуєте, не моє, лише Отця, який послав мене» (Йо., 14, 24) [4]. Інтерпретація феномена Духа поглиблює розуміння духовності (в І. Франка – духовості) письменника як **центрального** в його свідомості. Тут дух – в значенні екзистенціальних складників, вироблених історичним досвідом людини в процесі історичного розвитку: традиція, мова, історія, звичаї, народна культура, що лежать в основі національної спільноти, тобто засадничі складники, втрата яких припиняє існування національної спільноти.

Франкознавство нагромадило спостереження над поетикою Франкового художнього слова, над словом публіцистичним, науковим і т. д. Очевидно, переосмислення Франка-матеріаліста (за підневільним, у часи тоталітаризму, літературознавством), який, мовляв, «не дійшов» до повного розуміння марксизму, є необхідним. Акцентовання на духовності як *основі основ* усіх «надбудовних» явищ, у тім числі й економічних,

мабуть, зрозуміле. Франкова візія державності насамперед продиктована духовністю, і саме в сфері духовного феномена йдеться, коли аналізуються як художні, так і інші твори (статті, трактати і т. д.). Очевидно, перед сучасним франкознавством виникає необхідність увійти у феномен Духа з відповідно новим інструментарієм, отже – з філософією саме ідеалістичною. Наразі це широке поле для студій – всупереч старим, догматичним твердженням у контрольованій в часи тоталітаризму науці про літературу.

Б) Проблема **виокремлення** української території і українського народу в європейському просторі, що перебував у складі двох імперій. Увагу І. Франко, зазвичай, зосереджував – і це зрозуміло – на українських справах, на аналізі соціального й національного становища народу в умовах окупації України Російською та Австро-Угорською імперіями. Це зло стоїть на перешкоді створення Української державності. Критика невільничого світу (наприклад, «Тюремні сонети», оповідання «Панталаха», «На дні», декілька публіцистичних статей, написаних у різний період) засвідчує цілеспрямоване мислення І. Франка саме у виокремленні української нації в її боротьбі за державність.

В) Проблема **порозуміння** з сусідами. Чи не на чільне місце виступають міжнародні стосунки. В часи І. Франка дуже виразно проступали, з одного боку, шовіністичні, імперіалістичні загарбницькі тенденції сусідів, а з іншого – маскування їх під «справжніх» демократів.

Г) Проблема саме **української позиції** щодо власної державності.

Ці проблеми, певна річ, не вичерпують усієї повноти процесу утворення власної державності, але відповідь на них, поза всяким сумнівом, має бути передусім у контексті **національного самовизначення** і на користь українців.

Внутрішній мир у самому середовищі українців, часто розсварених, як і нині, розмежованих різними політичними орієнтаціями та прагненнями не стільки служити Україні, скільки з громадської діяльності і політичної активності щось «мати для себе» (показові рядки «Ти, брате, любиш Русь, як хліб і кусень сала...»). Отже, національна **консолідація** потребувала (як і нині) повної та беззастережної самопосягати. Цей ідеалізм Франкової концепції державності має у своїй основі духовність нації; якраз на її ґрунті можлива консолідація українців. Дотеперішній історичний досвід підтверджує, що це дуже вагома і чи не єдина запорука успіху. Адже духовний простір українців має давню історію, глибоку традицію (мова, звичаєва культура, релігія, національна історія, вироблений національний характер, національний міф, кажучи за термінологією Ентоні Сміта, і т. д.), яку ніхто не здатний знищити. З нею живе національна спільнота. Це, сказати б, один бік справи. Є й другий, про це говорив І. Франко у статті «Східно-західні непорозуміння (з приводу книжки Підеші «Восток і Запад»)» (1905). Характеристика різка як на адресу москвофільства, так і супроти рутенця, галицького обмеженого типа, який «сміло літає в атмосфері загальників, махає широкими поняттями, сипле як з рукава широкі перспективи та хитрі комбінації – розуміється, там, де ніяка людська сила не може сконструювати його» [5, т. 35, с. 200]. Звісно, про «внутрішній мир» тут годі й говорити, але стаття виразно наводить на думку про критичний стан у суспільстві, здеградованому багатьма чинниками. І все ж, уже на початку 80-х років І. Франко

відзначив явні ознаки консолідації українського суспільства в живому русі «в напрямі до всякого рода асоціацій, до сполучення і зорганізування власних сил і капіталів для власного подвигнення» [6, с. 217–218].

Обґрунтування необхідності незалежності соціальним станом українців у ярмі чужоземного капіталу, нещадного визиску, абсолютизму (характерного для Російської імперії), русифікації та денаціоналізації і в конституційній Австро-Угорській імперії. У результаті цього на всій етнічній території України панівною стала чужа мова, чужі закони, чужа адміністрація. У таких умовах, справді, майже неможливо реалізувати ідею національної державності. Зробити в **неможливих умовах можливе** стало наріжним каменем у діяльності І. Франка – політика й аналітика соціально-економічного і політичного життя поневоленого народу. Готовність українського суспільства до активної діяльності, націленої на реалізацію «неможливого», в багатьох відношеннях залежала від різних соціальних та інтелектуальних прошарків суспільства. Тому І. Франко апелював до тих, хто має можливість говорити народові правду: до інтелігенції, до свідомих селян, які повинні гуртуватися у відстоюванні своїх прав. І. Франко бачав можливість активізації сільських громад на ґрунті саме відстоювання їхніх прав у конституційній монархії, з іншого боку, письменник спрямовував критику проти російського абсолютизму й акцентував на діяльності наддніпрянського українства в мережі просвіти, у праці над усвідомленням необхідності власної державності. Невипадково він навів тісні контакти з наддніпрянцями, бо йдеться, зрештою, не лише про допомогу галичанам, а й про те, що все українство, незалежно від того, в якій частині України проживає, покликане, по-перше, усвідомлювати свою єдність і, по-друге, заради майбутнього працювати в усіх без винятку доступних сферах життєдіяльності. Постійно І. Франко друкував письменників із, як тоді називали, «російської України» в Галичині як у своєріднім оазисі, порівняно з умовами Російської імперії та нестримними заборонами українського слова. Зв'язки І. Франка з Оленою Пчілкою, Лесею Українкою, М. Драгомановим, І. Нечуєм-Левицьким та іншими переконливо підтверджують погляд на українство як єдину консолідуючу силу в боротьбі за національний ідеал. Показове, наприклад, Франкове оцінювання творчості І. Нечуя-Левицького, власне, в дусі загальноукраїнського бачення ролі письменника у процесі утвердження правди (як істини) у щоденному житті українця: «...у нього весь час стояло непохитне і незмінне, але се не були ніякі партійні програми ані тези, се було його зовсім, сказати так, елементарне, не підлягаюче ніякій дискусії становище національне, українське. Він був українцем і українським письменником тоді, коли многі його ровесники твердо вірили, що свобода і соціалізм знищать швидко всі національні різниці і **завдяки тим ніби ідеалам залюбки робилися москалями**¹ (підкреслений текст – відтворений цензурний пропуск у названому томі І. Франка» [7, с. 8]. «Він стояв на своїм становищі й тоді, коли з легкої руки Костомарова і Драгоманова пішов гуляти по Україні по-

---

¹ І нині залюбки в коридорах української влади, в державних установах, в МЗС та посольствах України чиновники, у тім числі міліція, судді та адвокати, лікарі і бізнесмени – особливо на теренах східних регіонів держави – розмовляють російською мовою, прекрасно демонструючи свою національну меншовартість і належність... до москалів.

клик до плодження якихось гібридів, *semivirumque bovem, semibovemque virum* (Бика наполовину чоловіка, і чоловіка наполовину бика. – Л. С.), тобто інтелігентів, які б для ширшого світу були росіянами, «руськими», а для «домашнього обихода», себто супроти українського мужика – українцями. І власне в пору найживішої пропаганди сього неприродного і глибоко неморального поклику Іван Левицький, мов нічого не бувало, творив повісті, призначені зовсім не для мужика або не виключно для мужика, а для «всесловної» української нації, для українських інтелігентів, таких, яких бачив, може, очима свого духа в будущині, в яких народження вірив, вірячи в *живучість і суцільність* (курсив наш. – Л.С.) своєї нації» [5, т. 35, с. 371]. Що ця характеристика актуальна й сьогодні, немає сумніву і що «живучість і суцільність» української нації, всупереч класовій теорії, була в свідомості не лише І. Нечуя-Левицького, а в переважній більшості письменників, є очевидним фактом. І, до речі, ніякі теорії, у тім числі й соціалістичні, марксистсько-класові, які в своїй суті заперечували те, що ніяк не можна перекреслити – тотожність і нерозривну цілість нації, яка виявляє себе в усій життєдіяльності, зокрема й літературній, неухильного прямування нації до власної державності. Пафос І. Франка, зокрема, в цитованій статті якраз ґрунтується на баченні української нації як єдиної в своїх духовних змаганнях за свій вихований століттями, у запеклих січах, ідеал державності.

Нарешті, І. Франко 1895 року одверто заявив: «Може, прогрішуся проти матеріалістичного світогляду, коли скажу, що такі потреби (незалежності. – Л. С.) так само, як і потреби життя матеріального, родять великі історичні події. А раз відчута буде – у кого з національних, у кого з економічних причин – потреба політичної самостійности України, то справа ця вийде на порядок денний політичного життя Європи і не зійде з нього, поки не осущиться» [5, т. 53, с. 556]. Письменник мислить глобально, в контексті політики всієї Європи. Здається, І. Франко не помилився: самостійність України на зламі століть, як на початку ХХ, так і ХХІ століть стала європейською проблемою, і донині вона триває в масштабах усєї Європи. До речі, аж у 30-х роках ХХ століття нарешті західноєвропейські політики побачили «українську проблему». Британець Ланселот Лоутон дуже чітко писав: «Було б лицемірством заперечувати, що незалежність України так само важлива для нашої держави, як і для спокою в усьому світі. Проблема надто довго ігнорувалася – просто тому, що розглядати її, а тим більше намагатися вирішити – справа дуже клопітна. Але ця проблема, що має глибокі й заплутані історичні корені, сьогодні набула безпрецедентної гостроти... Миру не буде доти, доки українська проблема не знайде належного вирішення» [3].

Ось як сьогодні коментує «одкровення» британця історик Сергій Кот: «Європа поступово доходить до розуміння тих речей, про які говорив Л. Лоутон. Він першим звернув увагу на історію та стратегічне положення України, більше того, відкрито зазначив, що Україна завжди була частиною Європи, що це східний форпост європейської цивілізації. Якби не зміна політичного курсу наших політиків, ці речі уже б практично справдилися і реалізовувалися...» [3]. Далі історик говорить про вибори до парламенту. Та найважливіше – українська проблема є проблемою європейською, вирішення якої є гарантією миру в усьому світі. Дуже добре, що хоч у 30-х роках, тоді, коли Україна

гинула від голодоморного геноциду, коли тривав комуністичний терор над українським населенням, Європа побачила злочин, який вона вчинила¹, не зрозумівши чи не бажаючи зрозуміти український зрив у 1917–1921 роках. Це нерозуміння тягнеться, на жаль, донині, незважаючи на тверезі голоси типу Л. Лоутона. Європейське бачення І. Франка, як видно, було єдино можливим у контексті прагнень українців до власної держави.

У судженнях І. Франка про політичну самостійність України є різні аспекти (наголошено принаймні на двох – національному та економічному), очевидно, центральні в процесі перетворення великої етнічної території із колоніальної залежності в суб'єкт міжнародних стосунків уже не як територія, а власне держава. Візія І. Франка в знаменитому пролозі до поеми «Мойсей» тут, до речі на 10 років раніше, набуває чіткого окреслення. Можна беззастережно зробити висновок, що державність України постійно нуртувала в свідомості І. Франка.

Противник (п'ята колони). Поняття конкретизуємо передусім **ідеологією** тих сил, які діють на етнічній території України і мають підтримку як усередині, так і ззовні у фінансовій та політичній чи кадровій допомозі. Приклад з часів І. Франка – москвофільство. Ідеологічна інтервенція продовжується до сьогодні. Ще один приклад – російський панславизм. Послідовно І. Франко розвінчував прагнення антиукраїнських сил втримувати панування як основне завдання противника. З погляду національностей картина строката: російський (точніше – імпер-шовіністичний), польський, німецький/австрійський, угорський, жидівський та інші аспекти. Відповідь на активність противника знаходимо в низці праць І. Франка. Цікаво відзначити, що І. Франко, наголошуючи на необхідності консолідації українства, чітко вирізняв відмінність українських устремлінь від устремлінь сусідів, наприклад, поляків, відзначивши, що «польська шляхта – то навіть не польський, а тим більше не руський народ! Ідеалам шляхти до ідеалів народу, як вогонь до води. Ніколи польська шляхта не зуміла і не могла повести за собою народ – а як руський народ відноситься до руської інтелігенції, – про те, здається, доволі наглядно поучає історія хоч би з не дуже давніх часів...» [6, с. 219]. Достатньо для ілюстрації назвати діяльність священників, що утворили «Руську Трійцю», і той пієтет народних мас до її діяльності, який триває століття...

З погляду історичного процесу – хоча б від «Руської Трійці» і до початку ХХ століття – маємо потужний крок **українського руху** до державності. І тут роль І. Франка важко переоцінити, оскільки він «накрив» своєю концепцією декілька сфер життя нації. Очевидно, неповторна діяльність геніальної особистості величезною мірою стала передумовою виникнення УНР і донині резонує актуальні ідеї державотворення.

Рецепція Франкової концепції державності. В історії франкознавства засвідчені популярні зібрання слухачів Франкових виступів. Зокрема поет читав «Мойсея» в

¹ Для опонентів, які, можливо, не поділятимуть думки про злочин варто, все ж таки, нагадати сам термін «злочин», що означає: 1. Суспільна небезпечна дія (або бездіяльність), що чинить, заподіює зло людям // Словник української мови. Т. 3. – К., 1972. – С. 605. Здається, цього лише одного визначення достатньо для розуміння злочинної бездіяльності Заходу в часи жахливого злочину (серед багатьох інших) у 1932–1933 роках в Україні з боку московського тоталітарного режиму...

Тернополі та інших галицьких містах, про що повідомляла тодішня преса. Відомі, зрештою, дослідження «Мойсея», про що пише І. Франко в передмові до поеми другого видання. Проте є інші аспекти засвоєння чи неприйняття Франкового бачення історичного процесу. У зв'язку з цим достатньо нагадати один досить промовистий факт – суспільну реакцію на попередження І. Франка в праці «Що таке поступ?». Через 14 років після виходу цієї праці соціалісти-марксисты організували переворот у Росії, проте до передбачення геніального письменника ніхто не прислухався! Твориться тоталітарне суспільство («всенародна тюрма», за прогностичним висловом письменника), яка в наступні десятиліття забрала мільйони життів українців (і не тільки їх)... Переконаний, було б по-іншому, коли б українське суспільство дослухалося до І. Франка. Можливо, у моєму спостереженні є певна доза ідеалістичного сприйняття суспільного процесу, начебто незалежного від волі людей. Гадаю, що суспільство, виховане на засадах духовності, робитиме менше помилок. І що глибший та послідовно систематичний вплив духовності, то глибшим і природнішим стає суспільство у своєму історичному розвитку. Зрештою, ця засада пронизує праці І. Франка і є «золотою ниткою» в його інтелектуальній творчій діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Висока школа Івана Франка // День. – 2112. – № 209–210. – 16–17 листопада.
2. Горинь В. Іван Франко і Леся Українка. Відомий епізод «непорозуміння між своїми» / В. Горинь. – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича, 1998. – 92 с.
3. Жуков А. Про «українську проблему» / Артем Жуков // День. – № 193. – 25 жовтня 2012.
4. Святе Письмо Старого та Нового завіту / перекл. О. І. Хоменко. – Львів : В-во отців Василіян «Місіонер», 2007.
5. Франко І. Зібрання творів : у 50 т. / І. Франко. – К. : Наукова думка, 1976–1986.
6. Франко І. Теперішня хвиля а русини / І. Франко // Мозаїка : Із творів, що не ввійшли до Зібрання творів : у 50 т. / упоряд. : З. Франко, М. Василенко. – Львів, 2001.
7. Франко І. Показчик купюр / І. Франко. – К. : Наукова думка, 2009.

*Стаття надійшла до редакції 19.10.2012
Прийнята до друку 26.10.2012*

FRANKO'S VISION OF UKRAINE'S FUTURE: SPIRITUAL PHENOMENON OF STATEHOOD

Liubomyr SENYK

*The Ivan Franko National University of Lviv,
The Academician Mykhaylo Vozniak Ukrainian Literature Department,
1, Universytets'ka Str., Lviv, Ukraine, 79000*

The article tackles the issue of statehood as perceived by I. Franko in the context of his conception of historico-cultural development of the people as a spiritual process attributable to social and political factors, and condition of subjected people. I. Franko rightly believes that the rise of Ukrainian statehood stems from the spiritual process and revitalization of all social strata. The focus is drawn specifically to the issue of spirituality (= Franko's spirituality) involving the fundamental principles of the national community (language, history, folk culture, legal customs etc.).

Key words: spirituality, Spirit, language, history, national community, statehood, national solidarity.

ВИДЕНИЕ ФРАНКОМ БУДУЩЕГО УКРАИНЫ: ДУХОВНЫЙ ФЕНОМЕН ГОСУДАРСТВЕННОСТИ

Любомир СЕНИК

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
кафедра украинской литературы имени академика Михаила Возняка,
ул. Университетская, 1, Львов, Украина, 79000*

В статье рассматривается проблема государственности И. Франко в контексте его концепции историко-культурного развития народа как духовного процесса, обусловленного социально-политическими факторами, состоянием народа в условиях порабощения. Целью этого развития И. Франко справедливо считает образование украинской государственности, как следствие прежде всего духовного прогресса, активизации всех общественных слоев. В центре внимания находится именно вопрос духовности (= духовности у Франко), охватывающей коренные основания национальной общности (язык, история, народная культура, правовые обычаи и др.).

Ключевые слова: духовность, Дух, язык, история, национальное сообщество, государственность, национальная солидарность.